

Súd: Najvyšší súd
Spisová značka: 6Cdo/174/2022
Identifikačné číslo súdneho spisu: 8117204485
Dátum vydania rozhodnutia: 30. 11. 2023
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: Mgr. Dušan Čimo
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2023:8117204485.1

Uznesenie

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ V.. D. I., narodeného XX. Q. XXXX, C., N. XXXX/XX, 2/ D. I. I., narodeného XX. B. XXXX, G. - B., C. X, 3a/ I. I., narodeného XX. S. XXXX, G., Y. XXX/X, 3b/ D. I., narodeného XX. I. XXXX, I. XXX, 3c/ N. C., narodenej XX. N. XXXX, G., I. XXX/X, 4/ C.. Y. R., narodenej XX. Z. XXXX, G., I. XX, 5/ N. C., narodeného X. I. XXXX, G., I. G. X a 6/ I. G. C., narodeného X. Q. XXXX, G., Y. X, žalobcov 1/ až 3c/, 5/ a 6/ zastúpených Mgr. Otom Salokym, advokátom v Prešove, Hlavná 94 a žalovanej 4/ zastúpenej splnomocnencom V.. N. R., G., I. XX, proti žalovanému Pozemkovému spoločenstvu Orkucany so sídlom v Sabinove, Jarková 25, IČO 42 079 799, zastúpenému JUDr. Františkom Komkom, advokátom v Prešove, Hlavná 27, o neplatnosť dodatku k zmluve o založení spoločenstva, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 14C/7/2017, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Prešove zo 17. decembra 2019 sp. zn. 20Co/61/2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo 17. decembra 2019 sp. zn. 20Co/61/2019 z r u š u j e a vec mu v r a c i a na ďalšie konanie.

odôvodnenie:

1. Okresný súd Prešov (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 5. decembra 2018 č. k. 14C/7/2017 - 168 určil, že dodatok č. 1 z 22. februára 2014 k zmluve o založení Pozemkového spoločenstva Orkucany N 138/07 z 22. septembra 2007 je neplatný, žalobcom náhradu trov konania nepriznal a vyslovil, že žalovaný (správne „žalované“ - pozn. Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) nemá nárok na náhradu trov konania. V rozsudku právne zdôvodnenom (pokiaľ šlo o vec samu) ust. čl. 4 a 6 zmluvy o založení pozemkového spoločenstva (žalovaného); § 15 ods. 2 a § 31 ods. 5 zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách (ďalej tiež len „nový ZoPS“) a § 18 a § 19 ods. 2 až 4 zákona č. 181/1995 Z. z. o pozemkových spoločenstvách (ďalej tiež len „skorší ZoPS“) vychádzal z toho, že ak na zasadnutí zhromaždenia členov žalovaného 22. februára 2014, konanom hlavne z dôvodu zosúladenia pomerov pozemkového spoločenstva založeného ešte podľa skoršieho ZoPS s novým ZoPS došlo k hlasovaniu o schválení dodatku k zmluve o založení pozemkového spoločenstva, pre návrh sa dosiahla „len“ nadpolovičná a nie dvojtretinová väčšina hlasov a žalované nepreukázalo, žeby do času zasadnutia boli zákonom vyžadované zmeny platne odsúhlasené v súlade s pôvodnou zmluvou (vyžadujúcou v súlade so skorším ZoPS väčšinu dvojtretinovú), dodatok schválený nedostatočným počtom hlasov bol neplatný. Neobstáli ani námietky (žalovaného) nepreukázaním naliehavého právneho záujmu žalobcov na požadovanom určení a nepodaním žaloby v trojmesačnej lehote podľa § 131 Obchodného zákonníka, pretože tu šlo o určenie právnej skutočnosti vyplývajúcej z osobitného predpisu, ktorým je nový ZoPS a zároveň o absolútnu neplatnosť, ktorej sa možno dovolať kedykoľvek (bez časového obmedzenia) a navyše s podpornou použiteľnosťou Občianskeho zákonníka, argumentoval tiež prvoinštančný súd.

2. Krajský súd v Prešove (ďalej tiež len „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštancie tiež len „nižšie súdy“) na odvolania oboch strán sporu rozsudkom zo 17. decembra 2019 sp. zn. 20Co/61/2019 rozsudok

súdu prvej inštancie vo výroku I. (vo veci samej) podľa § 387 ods. 1 Civilného sporového poriadku (zákona č. 160/2015 Z. z. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „CSP“), vo výroku II. (časti trov konania) ho podľa § 388 CSP zmenil priznaním žalobcom voči žalovanému nároku na náhradu trov konania v rozsahu 100 % s tým, že o výške rozhodne súd prvej inštancie samostatným rozhodnutím a žalobcom priznal voči žalovanému aj náhradu trov odvolacieho konania, i u tu s tým, že o ich výške rozhodne súd prvej inštancie samostatným rozhodnutím. Mal za to, že odvolanie žalovaného (vo veci samej) nie je dôvodné, stotožňujúc sa s dôvodmi súdu prvej inštancie ako v časti nepotrebnosti preukazovania naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, tak aj v časti neplatnosti dodatku k zmluve o založení pozemkového spoločenstva, i on považujúci za správny výklad, podľa ktorého v čase pred schvaľovaním inkriminovaného dodatku bolo treba zmeny schvaľovať dvojtretinovou väčšinou (predstavujúcou v tomto prípade nedosiahnutých 108 hlasov). Naopak ale podľa neho bolo dôvodné odvolanie žalobcov v časti trov konania a to preto, že žalobcom podľa obsahu spisu vznikli trovy konania (navzdory nedostatku ich zastúpenia advokátom) minimálne na súdnom poplatku za žalobu a záver súdu prvej inštancie, že im žiadne trovy nevznikli, preto nebol správny.

3. Proti takémuto rozsudku odvolacieho súdu podalo žalované dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovalo z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, majúci za to, že v doterajšej rozhodovacej praxi dovolacieho súdu neboli vyriešené až dve právne otázky, na ktorých záviseli rozhodnutia oboch nižších súdov. Tou prvou je otázka, či pozemkové spoločenstvá založené podľa skoršieho ZoPS v rámci prispôsobovania svojich pomerov novému ZoPS s ohľadom na jeho § 31 ods. 5 boli povinné nové zmluvy alebo dodatky k tým pôvodným schvaľovať nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých členov pozemkového spoločenstva s ohľadom na § 15 ods. 2 nového ZoPS alebo dvojtretinovou väčšinou s ohľadom na v tom čase platné pôvodné zmluvy; tou druhou potom, či ustanovenie § 15 ods. 2 ZoPS zakladá prehlasovaným členom spoločenstva právo napádať aj právny úkon prijatý hlasovaním zhromaždenia členov alebo len rozhodnutie prijaté na zhromaždení (uznesenie). Obe otázky si podľa žalovaného nižšie súdy vyriešili nesprávne, a preto navrhlo zrušenie rozsudku odvolacieho súdu a vrátenie mu veci odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Dovoláním navrhlo tiež odloženie právoplatnosti (a vykonateľnosti ?) rozsudku odvolacieho súdu, vidiac dôvody hodné osobitného zreteľa vo vytvorení ním patovej situácie a stavu právnej neistoty, obmedzujúcich ho v činnosti.

4. Žalobkyňa 4/ zrejmy dovolací návrh nepodala a ostatní žalobcovia navrhli dovolanie zamietnuť, keď podľa nich nižšie súdy obe dovolaním nastolené otázky vyriešili správne a námietky žalovaného podľa nich neobstoja.

5. Najvyšší súd po zistení, že dovolanie podala včas (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech boli vydané rozhodnutia oboch nižších súdov (§ 424 CSP) a to za splnenia i podmienky jej zastúpenia a spísania dovolania na to určenou osobou (§ 429 ods. 1 CSP), prejednal vec bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou CSP) a dospel k záveru, že dovolanie treba považovať za prípustné (keď obe dovolaním nastolené otázky boli nielen otázkami právnymi, ale i takými, od ktorých vyriešenia jedným či druhým možným spôsobom záviseli rozhodnutia oboch nižších súdov a - do tretice - tiež takými, na ktoré v doterajšej rozhodovacej praxi dovolacieho súdu dosiaľ nezaznela odpoveď) aj za dôvodné (tu pre potrebu stotožnenia sa s riešením oboch otázok ponúkaným dovolaním).

6. Ešte pred pristúpením k objasneniu, prečo na vec bolo namieste nazerať takto, sa však žiada uviesť, že najvyšší súd pri posudzovaní opodstatnenosti návrhu žalovaného na odklad právoplatnosti a vykonateľnosti napadnutého rozsudku odvolacieho súdu (urobeného súčasťou dovolania) nezistil existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa v zmysle § 444 ods. 1, resp. 2 CSP (keď najmä dôvody uvádzané dovolateľom mali povahu ničím výnimočných dôvodov vlastných každej druhovo totožnej veci a v tejto veci so zreteľom k povahe rozhodnutí nižších súdov, neznejúcich ani len čiastočne na plnenie, návrh na odklad vykonateľnosti neprichádzal do úvahy vôbec) a v súlade so svojou doterajšou rozhodovacou praxou preto o návrhu nevydal osobitné rozhodnutie (pokiaľ by toto malo byť zamietajúce).

7. Inak to potom bolo s opodstatnenosťou dovolania. To je v konštrukcii slovenského civilného procesu mimoriadnym opravným prostriedkom a takejto jeho mimoriadnej povahy zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie napadnúť (úspešne) dovolaním.

Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach §§ 420 a 421 CSP.

8. Podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

9. Podstatou prvej z otázok nastolených dovolaním v prejednávanej veci je, aká právna úprava hlasovania na zhromaždeniach členov pozemkových spoločenstiev založených v režime skoršieho ZoPS má (resp. presnejšie mala) platiť v čase po nadobudnutí účinnosti nového ZoPS a pred uplynutím lehoty určenej ním na prispôsobenie pomerov spoločenstiev založených podľa skoršej úpravy (tej novej). Pri záujme na dôslednej analýze problému tu ide jednak o problém intertemporality, teda časovej pôsobnosti právnych noriem a o to, ako a či vôbec zákonodarca vyriešil dopady súbehu novej (v tomto prípade - ako vyplýva z už uvedeného - miernejšej) a skoršej (v tomto prípade naopak z pohľadu spoločenstva prísnejšej) úpravy a či o takýto súbeh naozaj ide, na druhej strane potom ale tiež o problém pomeru úpravy zákonom a vnútornými predpismi spoločenstva a ustálenie, ktorá z takýchto úprav má mať (a prečo) prednosť. Podstata druhej otázky potom tkvie v tom, či súcim objektom (predmetom) napadnutia za pomoci žaloby prehlasovaných členov pozemkového spoločenstva o neplatnosť je „len“ samotné rozhodnutie zhromaždenia členov, teda na takomto rozhodnutí prijaté uznesenie, alebo aj právny úkon, ku ktorého urobeniu hlasovanie zhromaždenia členov smeruje a ktorý sa na zhromaždení takýmto spôsobom odsúhlasuje.

10. Podľa názoru dovolacieho súdu treba dať za pravdu dovolateľovi namietajúcemu, že otázky zhora si nižšie súdy nevyriešili správne.

11. Podľa § 19 ods. 2 skoršieho ZoPS (citovaného už v rozsudku súdu prvej inštancie) zhromaždenie rozhoduje nadpolovičnou väčšinou všetkých hlasov, ak sa nevyžaduje podľa tohto zákona alebo podľa zmluvy o založení dvojtretinová väčšina všetkých hlasov; podľa odseku 3 rovnakého ustanovenia na rozhodovanie podľa § 18 ods. 2 písm. a/, h/ a i/ sa vyžaduje súhlas aspoň dvojtretinovej väčšiny všetkých hlasov a do § 18 ods. 2 písm. a/ skoršieho ZoPS zákonodarca zanesol pôsobnosť zhromaždenia schvaľovať zmluvu o založení a jej zmeny a doplnky.

12. Podľa § 15 ods. 2 (časti prvej vety pred bodkočiarkou) nového ZoPS zhromaždenie rozhoduje podľa § 14 ods. 7 písm. a/, b/, i/ a j/ nadpolovičnou väčšinou hlasov všetkých členov spoločenstva; do § 14 ods. 7 písm. a/ zákona, o ktorom je tu reč, zákonodarca zanesol pôsobnosť zhromaždenia schvaľovať zmluvu o spoločenstve a jej zmeny okrem zmien v zozname členov a zozname nehnuteľností a podľa § 15 ods. 2 poslednej vety rovnakého zákona prehlasovaní členovia spoločenstva majú právo obrátiť sa na súd, aby rozhodol o neplatnosti rozhodnutia zhromaždenia.

13. Podľa § 31 ods. 5 nového ZoPS spoločenstvá založené podľa doterajších predpisov sú povinné prispôbiť svoje právne pomery ustanoveniam tohto zákona do 30. júna 2014 a podať návrh na zápis podľa § 24, ak nie sú zapísané v registri, alebo návrh na zápis podľa § 25 ods. 2, ak sú zapísané v registri; podľa odseku 9 rovnakého ustanovenia ak spoločenstvo nesplní povinnosť podľa odseku 5, zmluva o spoločenstve stráca platnosť a spoločenstvo sa zrušuje; obvodný lesný úrad zapíše spoločenstvo do registra s dodatkom „v likvidácii“ a spoločenstvo môže vykonávať len úkony smerujúce k svojmu zániku; spoločenstvo je povinné do 1. októbra 2014 vymenovať likvidátora a oznámiť obvodnému lesnému úradu jeho meno, priezvisko a adresu trvalého pobytu a ak si spoločenstvo túto povinnosť nesplní, obvodný lesný úrad zapíše ako likvidátora jeho štatutárny orgán zapísaný v evidencii alebo registri alebo prvého z členov štatutárneho orgánu alebo, ak nie je známy štatutárny orgán, osobu, ktorá v mene spoločenstva vystupovala pred orgánmi štátnej správy.

14. Napokon podľa § 33 nového ZoPS zrušuje sa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 181/1995 Z. z. o pozemkových spoločenstvách v znení zákona č. 217/2004 Z. z. a zákona č. 549/2004 Z. z. a podľa § 34 rovnakého zákona tento zákon nadobúda účinnosť 1. mája 2013 okrem §§ 28 a 29, ktoré nadobúdajú účinnosť 1. októbra 2013.

15. Z práve odcitovaných ustanovení oboch do úvahy prichádzajúcich zákonov potom podľa dovolacieho súdu je namieste vyvodenie nasledovných záverov.

16. Skorší ZoPS pre prípad, o aký ide aj v prejednávanej veci, teda na rozhodovanie zhromaždenia členov pozemkového spoločenstva o schválení zmluvy o založení spoločenstva ako aj zmien a doplnkov k nej predpisoval kvalifikovanú dvojtretinovú väčšinu, to sa však zmenilo práve v novom ZoPS, ktorý sa aj v takomto prípade uspokojil s väčšinou jednoduchou (nadpolovičnou). Bez významu zjavne nie je ani to, že kým skorší ZoPS upravoval možnosť pozemkového spoločenstva v zmluve o jeho založení (resp. v zmenách alebo doplnkoch k nej) rozšíriť prípady odsúhlasovania rozhodnutí zhromaždenia dvojtretinovú väčšinou i na situácie, v ktorých takúto väčšinu nepredpisoval priamo zákon a z logiky úpravy tu bolo treba vyvodiť opodstatnenosť úpravy takéhoto (kvalifikovaného) spôsobu hlasovania v zmluve o založení spoločenstva práve a len pre tieto zákonom výslovne neupravené situácie; nový ZoPS s úpravou kvalifikovanej dvojtretinovej väčšiny nepočíta vôbec (ale naopak obsahuje pre účely tohto rozhodnutia dovolacieho súdu nevýznamnú úpravu iného spôsobu hlasovania v niektorých prípadoch - v tejto súvislosti porovnaj § 15 ods. 2 časť prvej vety za bodkočiarkou a druhú vetu nového ZoPS).

17. Nový ZoPS síce uložil pozemkovým spoločenstvám založeným podľa skoršej úpravy povinnosť prispôbiť svoje pomery novej úprave, určil lehotu na takéto prispôbenie a zakotvil aj sankciu za nesplnenie povinnosti v podobe zrušenia spoločenstva a jeho núteného vstupu do likvidácie; tým čo ale bolo z pohľadu použiteľnosti jednej alebo druhej úpravy tým zásadným, bolo jednak to, že súčasťou prechodných ustanovení zákonodarca neurobil v iných prípadoch obvyklé pravidlo o postupe v určitých situáciách ešte podľa skoršej (už zrušovanej) úpravy, najmä ale to, že v rámci úpravy účinnosti zákona došlo k odloženiu účinnosti (na 1. október 2013) len tých ustanovení novej úpravy, ktoré z pohľadu jej aplikácie v prejednávanej veci význam nemali (§§ 28 a 29) a naopak sa tak nestalo u tých ustanovení, ktorých dôsledkom bolo legislatívne „odpratanie“ skoršieho ZoPS ako celku (vrátane ustanovení § 18 ods. 2 písm. a/ a § 19 ods. 2 majúci byť použitých podľa nižších súdov) a nahradenie takého zákona už s účinnosťou od 1. mája 2013 novým ZoPS (týmto vrátane novej úpravy znižujúcej nároky na rozhodnutia prijímané zhromaždeniami členov pozemkových spoločenstiev, dôkazom ktorého záujmu je nepochybne i úprava o ponechaní rozhodnutí zhromaždenia v platnosti aj vtedy, ak pri zvolaní zhromaždenia neboli splnené všetky podmienky - tu porovnaj aj § 14 ods. 8 nového ZoPS).

18. Ak skorší ZoPS umožňoval v zmluve o založení spoločenstva upraviť len rozšírenie prípadov hlasovania dvojtretinovú väčšinou nad rámec zákonnej úpravy (ako dôsledok zjavnej nadbytočnosti zanášania do zmluvy úpravy identickej s tou zákonnou) a nový ZoPS už na podmienke hlasovania kvalifikovanou väčšinou (v intenciách tohto diskurzu) netrvá vôbec a to s nadobudnutím účinnosti takejto miernejšej úpravy súbežne so začatím plynutia lehoty určenej spoločenstvám založeným podľa skoršej úpravy na prispôbenie svojich pomerov tej novej (a takto logicky ešte pred jej uplynutím), na prvú z otázok položených dovolaním je (i so zreteľom k pomerne drastickému následku podľa § 31 ods. 9 nového ZoPS, pokiaľ by tento mal dopadať aj na prípadné chyby v procese prispôbovania) namieste odpovedať tak, že na hlasovanie zhromaždenia členov pozemkového spoločenstva o prispôbení jeho pomerov ustanoveniam zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách sa vyžadovala nadpolovičná väčšina hlasov všetkých členov spoločenstva predpokladaná týmto novým zákonom a nie dvojtretinová väčšina predpokladaná zákonom č. 181/1995 Z. z., resp. aj zmluvou o založení pozemkového spoločenstva pred jej prispôbením, prijatou na základe tohto skoršieho zákona. Iná úprava v zmluve musela totiž úprave v zákone, vylučujúcej možnosť odchýlenia sa od nej (pokiaľ ide o spôsob prijímania rozhodnutí) ustúpiť.

19. Aj druhú dovolaním položenú otázku podľa názoru dovolacieho súdu bolo treba zodpovedať v zhode s právnym názorom dovolateľa, keď možnosťou prehlasovaných členov domáhať sa neplatnosti rozhodnutia zhromaždenia podľa § 15 ods. 2 poslednej vety nového ZoPS možno rozumieť výlučne možnosť spochybniť väčšinové uznesenie zhromaždenia členov pozemkového spoločenstva a nie aj právny úkon majúci byť takto schválený (odsúhlasený). Odlišný názor nižších súdov vo vzťahu k tejto otázke pritom (odhliadajúc od jeho bližšieho nezdôvodnenia) zjavne pramenil v nie celkom náležitom uchopení problému, čohože presne sa to žalobcovia v tejto veci domáhali.

20. Pretože nižšie súdy (a to najmä odvolací súd povolaný napraviť predovšetkým nedostatky pri právnom posúdení veci) vyššie uvedené otázky neposudzovali aj takto, ich rozhodnutia bolo treba považovať za založené na nesprávnom právnom posúdení veci.

21. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Riadiac sa týmito ustanoveniami preto dovolací súd zrušil len rozsudok odvolacieho súdu a vrátil na ďalšie konanie len jemu, majúc za to, že v tomto prípade je pre účely nápravy takéto rozhodnutie postačujúce.

22. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

23. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Na hlasovanie zhromaždenia členov pozemkového spoločenstva o prispôbení jeho pomerov ustanoveniam zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách sa vyžadovala nadpolovičná väčšina hlasov všetkých členov spoločenstva predpokladaná týmto novým zákonom a nie dvojtretinová väčšina predpokladaná skorším zákonom č. 181/1995 Z. z., resp. aj zmluvou o založení pozemkového spoločenstva pred jej prispôbením, prijatou na základe tohto skoršieho zákona. Iná úprava v zmluve musela totiž úprave v zákone, vylučujúcej možnosť odchýlenia sa od nej (pokiaľ ide o spôsob prijímania rozhodnutí) ustúpiť.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.